

ארצות הברית: קונגרס חדש; אווירה חדשה; מדיניות חדשה?

רוני ברט

בבחירות הביניים בנובמבר החליפה המפלגה הדמוקרטית את זו הרפובליקנית כמפלגה השלטת בקונגרס האמריקאי. עוד לפני הבחירות, ובמיוחד בתקופת פרסום המלצותיה של ועדת בייקר-המילטון, נשמעו ביתר שאת זמירות חדשות לגבי מדיניותה של ארצות הברית במזרח התיכון בכלל ולגבי עיראק בפרט. מה המשמעויות של התפתחויות אלה, ובאיזו מידה הן יובילו למדיניות אמריקאית חדשה?

קונגרס חדש

הניצחון הדמוקרטי בבחירות מהווה אירוע דרמטי בפוליטיקה האמריקאית. אמנם השגת הרוב בבית הנבחרים היה צפוי, אולם השגת השליטה גם בסנאט הפתיעה (גם אם לא הדהימה). זו הפעם הראשונה מזה שבעים שנה שמפלגה הצליחה לשמור על כל מושביה, ורק הפעם השלישית שבה אירע מהפך בשני בתי הקונגרס. לדמוקרטים יש רוב מינימלי בסנאט, 51 מול 49, הנשען על תמיכתם של שני סנטורים עצמאיים. בבית הנבחרים, לעומת זאת, מדובר ברוב נוח: 233 מול 202. 232 היה מספר המושבים הגבוה ביותר שהיה לרפובליקנים בתריסר השנים האחרונות. אם יוכיחו הדמוקרטים אחדות פעולה, הם יוכלו להכתיב חקיקה ומדיניות באפקטיביות שאיפיינה את יריביהם בעבר.

הניצחון מעניק כמובן לדמוקרטים את עמדות המפתח. ננסי פלוסי (קליפורניה) מונתה ליושבת ראש בית הנבחרים, האישה הראשונה למלא את התפקיד; הארי ריד (נבאדה) – מנהיג הרוב בסנאט. כמו כן דמוקרטים החליפו רפובליקנים כיושבי ראש של כל הוועדות בשני הבתים, משרות המשפיעות בקונגרס האמריקאי יותר מן המקובל בפרלמנטים

בעולם. למרות דיבורים על שיתוף פעולה בין-מפלגתי לקידום נושאים חשובים לציבור, תוצאות הבחירות צפויות להגביר את הקיטוב המפלגתי. שלוש סיבות עיקריות לכך. **אחת**, מרבית הרפובליקנים שהפסידו את מושביהם היו מתונים; קל יותר היה לבחריהם הרפובליקנים המתונים להעביר תמיכתם לדמוקרטים. המפלגה הרפובליקנית צפויה לכן להיות פחות גמישה בעמדותיה, וסימן לכך ניתן בבחירתו של הסנטור טרנט לוט (מיסיסיפי) הלוחמני לתפקיד השני בבכירותו בסיעה. **שתיים**, החקירות אשר ייזמו ראשי הוועדות הדמוקרטיות ילחיטו את האווירה. **שלוש**, הנצחון הדמוקרטי נתפס כתוצאה לא של שינוי חברתי או אידיאולוגי בקרב הבוחרים, אלא של מספר סיבות ספציפיות: בבחירות ביניים בשנה הששית של קדנציית נשיא, מפלגתו בדרך כלל מפסידה מושבים; שחיתות ובעיות אתיות אחרות בהן לקו הרפובליקנים; וכמובן – עיראק. מכיוון שכך, הסיכוי הגבוה למהפך בבחירות 2008 יגביר את התחרות העויינת בין שתי המפלגות בשנתיים הקרובות.

המהפך בקונגרס איננו טומן בחובו שינוי דרמטי במדיניות החוץ האמריקאית. על פי ההגדרה

רוני ברט חבר בצוות המחקר של המכון למחקרי ביטחון לאומי.

את הנשיא ג'ורג' בוש. ראשי וועדות רלבנטיות בבית הנבחרים (הקצבות, מודיעין, שירותים מזוינים, משפט) היו בין 126 הדמוקרטים שהצביעו באוקטובר 2002 נגד יציאה למלחמה. בתחום המינויים, הניצחון הדמוקרטי כבר הביא להתפטרותו של שגריר ארצות הברית באומות המאוחדות ג'ון בולטון. יש להניח שלהבדיל מן העבר הנשיא לא יבחר מחליף אשר עלול לעורר התנגדות אידיאולוגית חריפה.

עם כל זאת, יכולת ההשפעה של הקונגרס על שתי הסוגיות המרכזיות בשנתיים הקרובות – יציאה מעיראק והגרעין האירני – מוגבלת. לגבי עיראק, לכאורה יכולים הדמוקרטים לנסות לכפות על בוש לוח זמנים לצמצום הנוכחות הצבאית שם באמצעות מניעת תקציב. זה לא יקרה. ראשית, לא יהיה להם רוב למהלך כזה, משום שגם בקרבם יהיו מתנגדים לכך. שנית, גם אם יהיה רוב, הנשיא יטיל וטו. מהלך כזה יגרום לדמוקרטים נזק פוליטי אדיר, ואם יצליח – למעשה יעביר את האחריות על הכישלון בעיראק מהנשיא אליהם. מכיוון שכך הדמוקרטים כבר הודיעו שאין בכוונתם לנצל את "כוח הארנק" למטרה זו. לגבי איראן, אם יחליט הנשיא על תקיפה צבאית אווירית (להבדיל מפלישה), לא נדרש אישור של הקונגרס לכך אלא רק עדכון דיסקרטי של מנהיגיו. למרות שתבוסת הרפובליקנים בבחירות החלישה אותו, הנשיא בוש הוא עדיין המוביל בתחום מדיניות החוץ.

ולאזויות היהודית-ישראלית של תוצאות הבחירות. על פי נתונים של המפלגה הדמוקרטית, 87% מהבוחרים היהודים הצביעו עבורה; הרפובליקנים טוענים ש-26% תמכו בהם. גם אם האחרונים צודקים, אין מדובר בשינוי משמעותי, בוודאי שלא בהתחשב בתקוות שהיו לרפובליקנים לאור תמיכתו חסרת התקדים של הממשל בישראל. מספר היהודים בקונגרס עלה מ-37 ל-43; בסנאט מדובר במספר שיא – 13. הנוכחות היהודית בקונגרס גדולה לאין ערוך משיעור היהודים באוכלוסיה, והבולטות היהודית גבוהה מאד גם כן.

החוקתית, הנשיא קובע מדיניות ומתווה דיפלומטיה, והוא המפקד העליון של הכוחות המזוינים. מצד שני, לקונגרס יש סמכויות רבות באמצעותן הוא יכול להשפיע, ובעיקר לבלום או להפריע. הכרזות מלחמה, בריתות, הסכמים (במגבלה מסויימת), מינויים ותקציבים, כולם מחוייבים באישור הקונגרס. כמו כן, הקונגרס יכול כמובן לחוקק, ויש לו סמכויות נרחבות לחקירה ולבקרה. דא עקא, שמרבית הפעילות בתחום מדיניות החוץ איננה בהיבטים הרשמיים הדורשים אישור. זאת ועוד, לנשיא יש סמכות להטיל וטו על חקיקה, וכדי לבטל וטו זה נדרש רוב של שני שלישי, רוב שאין לדמוקרטים. כמו כן, כמעט בכל החוקים העוסקים במדיניות חוץ יש סעיף המסמך את הנשיא שלא ליישמו "משיקולי אינטרס לאומי". כל שישה חודשים הנשיא בוש, כפי שנהג גם קודמו בתפקיד, חותם על דחיית יישומו של החוק המחייב להעביר את שגרירות ארצות הברית בישראל מתל אביב לירושלים.

לאור האמור לעיל, השינוי המשמעותי ביותר במדיניות החוץ יחול בתחום פחות רלבנטי למזרח התיכון: סחר בינלאומי. הדמוקרטים נוטים להתנגד לסחר חופשי, כדי להגן על מקומות עבודה בארצות הברית, ולכן הסכמי סחר יאושרו על ידי הקונגרס רק בתנאים תובעניים. יהיה גם שינוי בטון; קונגרס דמוקרטי ידרוש בקול רם מן העבר דיפלומטיה מולטילטרלית נמרצת ומקיפה יותר מכפי שהממשל מעדיף. הדמוקרטים יעמיקו בתחומי המודיעין ובטחון הפנים, והם צפויים לנצל את ועדות הקונגרס (דיונים, שימועים, חקירות, צווים) כדי להשפיע על סוגיות חוקתיות במסגרת המאבק בטרור (הגנה משפטית, האזנות סתר, מחנה המעצר בגואנטנאמו, חטיפות ועינויים ברחבי העולם בכיוון המגן יותר על זכויות אדם ואזרח והמצר את צעדי הממשלה. כמו כן, במיוחד אם לא תגובש מדיניות חדשה כלפי עיראק המקובלת על הזרם המרכזי של הדמוקרטים, הם צפויים לעשות שימוש נרחב ותקיף בסמכויותיהם כדי להציף את מחדלי העבר וההווה, ובכך להחליש

אוירה חדשה

הסוגיה המרכזית במדיניות החוץ האמריקאית בכלל ובמזרח התיכון בפרט היא ההסתבכות בעיראק. עם ההידרדרות הנמשכת, של המצב בעיראק ושל הנשיא בסקרים, גברו בשנתיים האחרונות הקולות הדמוקרטיים שקראו תיגר על מדיניותו של הנשיא בוש "להתמיד בכיוון עד לניצחון". האגף הקיצוני במפלגה הדמוקרטית (ג'ון מורת'ה, האוורד דין) קרא ליציאה מיידית של הצבא האמריקאי מעיראק. מרבית הדמוקרטים הסתפקו בתביעה לקביעת לוח זמנים לצמצום הכוחות. בעוד הנשיא מסביר שכוחות צבא יפוגו כאשר כוחות עיראקיים יהיו מוכנים, הדמוקרטים הפכו את הסדר. לטענתם, אם יקבע מועד ליציאת כוחות אמריקאיים, לעיראקיים לא תהיה ברירה אלא להיות מוכנים. עם הזמן יצאו גם רפובליקנים נגד מדיניות הממשל. אישים מהמחנה השמרני-ריאליסטי, בהשראת גישתם של הנרי קיסנינג'ר ובוש האב, תקפו את ההתעקשות הניאו-קונסרבטיבית של הממשל לייצב משטר דמוקרטי בעיראק למרות המחיר העצום שמאמץ זה גובה. במקביל, הובעה ביקורת על המדיניות הקשוחה כלפי איראן. ביקורת זו תרמה לכך שבאמצע 2006 הממשל הציע לאיראן הידברות אם תושעה תוכנית הגרעין, ותמריצים – אם תופסק. ככלל, מבקרי הנשיא קראו וקוראים ליותר דיפלומטיה מולטילטרלית ומאמץ להידברות עם יריבים, ולדחיקת הפצתה של הדמוקרטיה מראש סדר העדיפויות.²

הבחירות לקונגרס חיזקו מגמה זו. תבוסת הרפובליקנים קושרה ישירות למצב בעיראק, והנשיא בוש הזדרז להחליף את שר ההגנה דונלד רמספלד ברוברט גייטס. השר החדש הינו בשר מבשרו של מחנה הריאליסטים, היה חבר בוועדת בייקר-המילטון, והזדהה בפומבי עם העמדות הביקורתיות ביחס לעיראק ולאיראן. שני סנטורים דמוקרטיים בכירים כבר תבעו שינוי כיוון. ג'וזף ביידן (דאלאוויר), יושב הראש החדש של ועדת החוץ, פרסם תוכנית לייצוב עיראק המבוססת על מאמץ פוליטי-דיפלומטי במקום

ברם, המרכיב המשפיע יותר על מדיניות הקונגרס כלפי ישראל הוא זהותם של בעלי התפקידים העיקריים. מבחינה זו אין לישראל סיבה לדאגה. כמעט כל הדמוקרטים שהתמנו לתפקידים החשובים הינם ידידי ישראל ותיקים ואקטיביים. הפסדו של הסנטור הרפובליקני ריק סנטורום (פנסילבניה) איננו לברכה. מעבר לתמיכתו בישראל, הוא היה גם מראשי הקו התקיף נגד איראן. מצד שני אין להצטער על עזיבתו של הסנטור לינקולן צ'פי (רוד איילנד). ככלל, גורמים בלובי היהודי ובמשרד החוץ הישראלי מזהים מספר פחות או יותר שווה של נבחרים חדשים וישנים, אשר ניצחונותיהם או הפסדיהם מועילים או מזיקים לישראל. ההרכב האישי של הקונגרס החדש לכן נוח לפחות באותה מידה כמו קודמו.

אין הדבר כך לגבי ההרכב האידיאולוגי, בגלל השינוי במידת השפעתם של האוונגליסטים. הם התומכים העיקריים של מדיניות החוץ של בוש בכלל, וכלפי ישראל בפרט. אין לדעת עדיין האם ההסתבכות בעיראק וההפסד בבחירות יחלישו את מעמדם במפלגה הרפובליקנית. ברם, עצם השפעתם על הקונגרס נחלשה משמעותית ברגע שהמפלגה הרפובליקנית הפסידה את שליטתה בו. כמובן שגם הדמוקרטים מאד תומכים בישראל, אולם תמיכתם של הרפובליקנים, בהשפעת האוונגליסטים, היתה בשנים האחרונות מובהקת יותר. התמיכה הדמוקרטית היא מסורתית, רציונלית וסמי-מאוזנת; התמיכה הרפובליקנית (במיוחד אבל לא רק האוונגליסטית) נחרצת בהרבה, בהיותה מבוססת על אבחנות שחור-לבן אידיאולוגיות או דתיות. הדמוקרטים נוטים יותר לדיפלומטיה, למולטילטרליזם, ולהבנה של הבעייתיות הפלסטינית מאשר הרפובליקנים הכוחניים והנחרצים יותר. דוגמא לכך הם ביקורים שערכו לאחר הבחירות שלושה סנטורים דמוקרטיים בסוריה, למורת רוחו של הממשל.³ מבחינה זו האוירה בוויינגטון בעקבות הניצחון הדמוקרטי מחלישה את מעמדו הבינלאומי של הנשיא, ומצמצמת במידה מסוימת את מרחב התמרון של ישראל.

**אישים מהמחנה
השמרני-
ריאליסטי, תקפו
את ההתעקשות
הניאו-
קונסרבטיבית של
הממשל לייצב
משטר דמוקרטי
בעיראק למרות
המחיר העצום
שמאמץ זה גובה**

**"האתגר
במזרח התיכון
הוא המאבק
האידיאולוגי
המכריע
של זמננו",
קבע הנשיא,
והאסטרטגיה
החדשה נועדה
להבטיח עתידה
של דמוקרטיה
צעירה באזור
בעל חשיבות
עצומה לארצות
הברית**

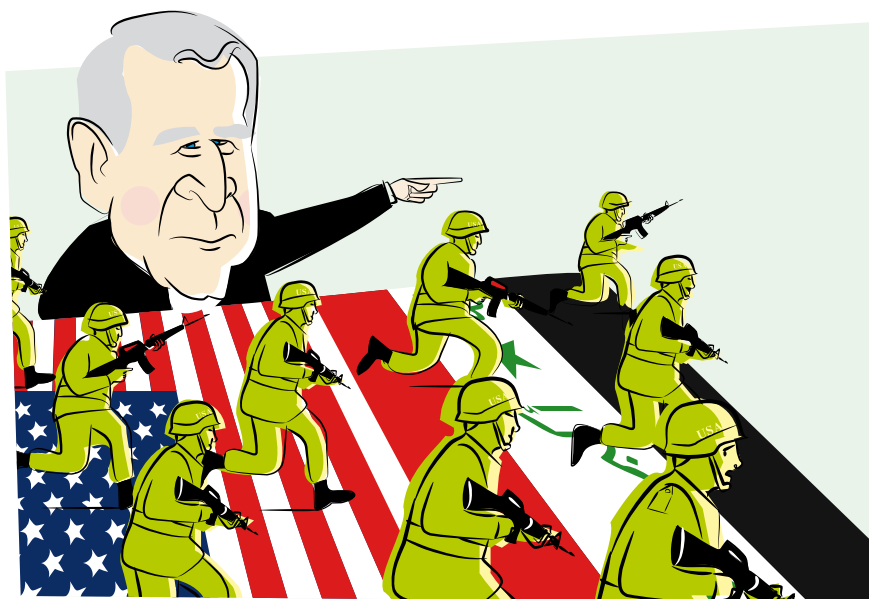
צבאי. הוא ממליץ להעתיק את המודל של הסכם דייטון מ-1995, אשר בחסות אזורית ובינלאומית ייצב את בוסניה במבנה פדראלי פתוח לשינויים.³ קרל לוי (מישיגן), יושב הראש החדש של ועדת הכוחות המזוינים, קרא לתחילת הסגתו של הצבא האמריקאי תוך ארבעה עד שישה חודשים. פרשנים ואישים נוספים, כולל ראש ממשלת בריטניה טוני בלייר, טענו שהמפתח העיקרי להסתבכות בעיראק נמצא בכלל מחוצה לה: במאמץ דיפלומטי המשתף את כל שכנותיה של עיראק כולל איראן וסוריה, ו/או בהתקדמות משמעותית לקראת הסדר בסכסוך הישראלי-פלסטיני. קולות אלה של מתיחת ביקורת והצעת חלופות הגיעו לכדי קרש'נדו עם הגשת המלצותיה של ועדת בייקר-המילטון.

ועדה זו הוקמה במאוס 2006 ביוזמת בית הנבחרים ובברכה מסוייגת של הבית הלבן. הכוונה היתה שוועדה בת עשרה דמוקרטים ורפובליקנים בכירים (ורובם מנוסים), ולכן בעלת משקל ציבורי נכבד, תציע חלופה למדיניות בעיראק, אשר תהיה מקובלת על שתי המפלגות ואשר תסייע לנשיא לשנות כיוון (או אולי תיכפה זאת עליו). בתחילת דצמבר הגישה הוועדה מסמך מסכם, אשר הגדיר את המצב בעיראק כ"חמור ומידרדר". לאחר שפסלה ארבע חלופות עיקריות (נסיגה חפוזה, התמדה בכיוון הנוכחי, תגבור משמעותי ולאורך זמן של הצבא האמריקאי, פיצול עיראק לשלושה מחוזות סמי-אוטונומיים), המליצה הוועדה על "גישה חדשה לדרך קדימה" הכוללת 79 סעיפים. עיקריה: שיתוף כל שכנותיה של עיראק בייצובה, כולל איראן וסוריה (המלצות 5, 9); יוזמה דיפלומטית כלל-אזורית הכוללת הסדר בין סוריה לישראל ופתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני (המלצות 13, 14); הפסקת המחויבות הצבאית הפתוחה והתנייה בישום אבני דרך לקראת ביטחון ומשילות (המלצות 20, 21, 40, 41); סיום פינוי הכוחות הלוחמים ברבע הראשון של 2008 (כפועל יוצא מהמלצה 42); והעתקת המאמץ הצבאי האמריקאי מלחימה להדרכת כוחות

עיראקיים (המלצה 43). לא בכדי רואים הדמוקרטים בהמלצות הוועדה אישוש לגישתם מזה זמן רב. הוועדה הבהירה שאין לברור רק חלק מההמלצות, משום שהנדבכים השונים תומכים זה בזה. השאלה היא האם אכן כך יקרה.

תקווה רבה נתלתה בוועדת בייקר-המילטון שתצליח לייצר אבן רוזטה לטיפול בסוגיה העיראקית. התקווה נבעה בעיקר מהתחושה הכללית שנדרשת דרך חדשה, מההרכב המבטיח של הוועדה, ומ'קמפיין של יחסי הציבור' שנערך לקראת פרסום מסקנותיה (ככל הנראה בהשראתה). על פי סקרי דעת קהל, כ-70% מהציבור האמריקאי אכן תומך בהמלצות הוועדה, אותו נתח אוכלוסיה אשר אינו שבע רצון מטיפול הממשל בנושא.⁴ ברם, בעוד שעבודת הוועדה וניתוח המצב שלה זכו לשבחים רבים, קבלת הפנים להמלצותיה היתה לכל היותר פושרת.

הביקורת מן הקצוות היתה צפויה. האגף השמאלי של המפלגה הדמוקרטית טוען שבהעדר פירוט מחייב של מועדים ומספרי חיילים מדובר בכיסוי שנתן בייקר הרפובליקני להמשך המדיניות הקיימת.⁵ מימין, הניאו-קונסרבטיבים וניצים כגון הסנטור ג'ון מק'קיי (אריזונה) רואים בהמלצות מירשם לכניעה במקום דבקות הכרחית בהשגת נצחון.⁶ פחות צפויה היא ההסתייגות של הקהילה המקצועית. אנשי צבא בהווה ובעבר טוענים שלא ניתן לערוך את השינויים המומלצים בלא לגרום להידרדרות ביטחונית נוספת בעיראק.⁷ מומחים למזרח התיכון ודיפלומטים-לשעבר מגדירים את הציפיות לשיתוף פעולה עם איראן וסוריה כלא מציאותיות, כמו גם את ההנחה שלזירה האזורית יש השפעה מכרעת על התפתחויות בתוך עיראק.⁸ גם מנהיגים עיראקים מכל העדות מתחו ביקורת על המלצות הוועדה.⁹ אפילו הממסד הדמוקרטי נמנע מאימוץ רשמי, מלא או נלהב של ההמלצות. לאור הסתייגויות ענייניות ממידת מעשיותן של ההמלצות הצבאיות והדיפלומטיות העיקריות, ובהעדר קונצנזוס מפלגתי, דובריה הבולטים של המפלגה מעדיפים

שהממשל ימצא את הפתרון.

מדיניות חדשה?

תחת הכותרת "דרך חדשה קדימה", הכריז נשיא ארצות הברית ג'ורג' בוש ב-10 בינואר 2007 על "אסטרטגיה חדשה" שתנקוט ארצות הברית בעיראק. להלן הנקודות העיקריות בתוכניתו זו:

- "העדיפות הדחופה ביותר היא ביטחון, במיוחד בבגדד" רק העיראקים יכולים להתמודד עם בעיה זו, והממשלה שלהם אכן הכינה תוכנית אגרסיבית אשר נמנעת מלחזור על כשלי העבר.
- הכוח העיראקי אשר יושקע בהשלת ביטחון בעיר יתוגבר על ידי כ-17,500 חיילים אמריקאים. משימתם ברורה: לסייע לכוחות העיראקיים להשתלט על העיר, לאבטח את חיי התושבים, ולשמר את השליטה לאורך זמן.

- "המחויבות האמריקאית איננה בלתי מוגבלת בזמן. אם ממשלת עיראק לא תעמוד בהבטחותיה, היא תאבד את תמיכתו של העם האמריקאי."

- ארצות הברית תעמוד על כך שממשלת עיראק תיישם את "אבני הדרך" עליהן היא התחייבה: קבלת אחריות ביטחונית על כל עיראק עד נובמבר 2007; העברת חוק הנפט, אשר יסדיר חלוקה שווה יחסית של הכנסותיו בין כל העדות; עריכת בחירות מקומיות במהלך השנה; שינוי החוק האוסר על חברי מפלגת הבעת' לעבוד במנגנון הציבורי; הסדרת שינויים בחוקה כפי שהובטח למיעוט הסוני.

- תגבור של 4,000 חיילים אמריקאים במחוז אנבאר הסוני.

- "שיבוש והשמדת" רשתות סיוע המזרמות מסוריה ובעיקר מאיראן אנשים ואמצעי לחימה.

לדעת הנשיא יש להגביר את התמיכה בעיראק כדי לשבור את מעגל האלימות. השנה הקרובה תהיה אמנם אלימה מאד, אבל האסטרטגיה החדשה תקרב את ארצות הברית להצלחה. ניצחון לא יראה אמנם כמו טקסי ניצחון בעבר. ברם, הוא יביא

איתו עיראק דמוקרטית, אולי לא מושלמת אבל כזו שנלחמת בטרור במקום להעניק לו מקלט. "האתגר במזרח התיכון הוא המאבק האידיאולוגי המכריע של זממנו", קבע הנשיא, והאסטרטגיה החדשה נועדה להבטיח עתידה של דמוקרטיה צעירה באזור בעל חשיבות עצומה לארצות הברית.

יש בתוכנית זו העתקה של המאמץ הצבאי העיקרי לבגדד ועליית מדרגה משמעותית בהעברת הנטל לעיראקים. כמו כן, לראשונה אמר בוש שהמחויבות האמריקאית איננה בלתי מוגבלת בזמן. ברם, זו איננה אסטרטגיה חדשה. בשלוש השנים האחרונות נערכו מספר מבצעים לנקות את בגדד (או אזורים אחרים) מאלימות, כולם נכשלו. למעשה, בלשון בוטה, מדובר בתפיסה של "מה שלא הלך בכוח – ילך בעוד יותר כוח", או more of the same. הנשיא מודע לכך, ולכן הסביר בנאומו, שהפעם יש סיכוי טוב יותר להצלחה משום שממשלת הרוב השיעי משדרת יותר מחויבות למאבק אמיתי בגורמים האלימים בשתי העדות העיקריות, ומקצה מספיק כוחות לוחמים לכך. מצד שני, אחד מחברי הקונגרס, אשר השתתף בפגישת שכנוע אצל הנשיא לפני הנאום, העיד שלשאלה מדוע הפעם יצליח מה שבעבר נכשל, ענה בוש: "משום שזה חייב להצליח".

**לו המלצת
בייקר-המילטון
ליוזמה
דיפלומטית
רבת מסלולים
(מול איראן,
סוריה והרשות
הפלסטינית)
היתה מתקבלת,
היתה לכך
משמעות
מרחיקת לכת
לישראל**

האם דרך זו אכן תצליח להוביל "קדימה"? קיימים שני מכשולים. ראשית, התנגדות הקונגרס הדמוקרטי. מנהיגות הקונגרס, מגובה בפסק דינם של הבוחרים, קראה לנשיא לפני שנשא את נאום, לא לשלוח עוד חיילים לעיראק. הדמוקרטים מאוחדים בהתנגדות לנשיא, אבל לא לגבי החלופה. הועלו כבר הצעות לבלום את בוש על ידי חקיקה או מניעת הקצאות כספיות. (התוכנית תעלה באופן מיידי כשבעה מיליארד דולר). מכיוון שהחוקה מקנה לנשיא עדיפות בהפעלת הצבא, ומכיוון שהדמוקרטים לא ירצו להסתכן תדמיתית, סביר להניח שהנשיא יצליח לגבור על הקונגרס.

המכשול השני הוא ממשלת עיראק, עליה למעשה נשענת התוכנית. בוש מצפה שהפעם לראש הממשלה נורי אל-מאליקי יש גם את הרצון לפעול בנחישות נגד כל גורמי האלימות וגם את היכולת. זו ציפייה אופטימית מאוד, הנשענת על ההנחה שממשלת עיראק, מחד תפעל גם נגד המיליציות השיעיות, ומאידך תלך לקראת המיעוט הסוני ביישום אבני הדרך אשר רובן נועדו לפייסו. עד כה לא הראתה הממשלה סימנים מעשיים שכך תעשה. יש לזכור שבוש החליט לשלוח עוד חיילים אמריקאיים לבגדד בניגוד לרצונה של ממשלת עיראק. ממשלת הרוב השיעי רואה בתגבור הידוק שליטתם הביטחונית של האמריקאים בעיראק בניגוד לשאיפתה לקבל לידיה את הסמכות מוקדם ככל הניתן.

לאמריקאים כיום ארבע מטרות עיקריות במזרח התיכון: לייצב את עיראק ולעזוב, לבלום את תוכנית הגרעין האיראנית, לשמר ולחזק את ממשלת לבנון, ולהניע מחדש את המשא ומתן בין ישראל לפלסטינים. גם באותם מקרים בהם יש קשר בין הבעיות השונות, ממשל בוש איננו מוכן לערוך trade-off ולשלם מחיר בסוגיה אחת כדי לקדם פתרון באחרת. מכיוון שכך לא צפויים שינויי מדיניות גם בסוגיות האחרות. ארצות הברית תמשיך במאמציה להטיל סנקציות על איראן, לבודד את סוריה ולגונן על לבנון, וללחוץ על החמאס כדי להביא להקמת

ממשלה כלשהי אשר תאפשר חידוש משא ומתן. מבקריו של הנשיא יאשימו אותו באסטרטגיה של התעקשות המובילה למבוי סתום בכל החזיתות. הוא יענה שמדובר בעקביות ונחישות, הנדרשות כאשר מדובר במאבק "דורי" בין כוחות השלום והדמוקרטיה לבין ציר הרשע. בעקבות נצחון הדמוקרטים והמשך ההידרדרות בעיראק צפוי, אם כן, שינוי מסוים במדיניות האמריקאית. ברם, חלוקת הסמכויות בין הממשל לקונגרס, השקפת עולמו של הנשיא בוש והעדר חלופות אמיתיות מצביעים על מגמת המשכיות חזקה מן הדחפים לשינוי.

משמעות לישראל

לישראל אינטרס ברור גם באי-הפיכתה של עיראק ליצואנית טרור סוני-פונדמנטליסטי או לבת ברית שיעית של איראן, וגם בבלימת הכרסום במעמדה ובחופש פעולתה של ארצות הברית. מזווית ישראלית יש לכן לקוות שהמדיניות אשר יגבש הממשל תצליח, למרות שהסיכוי לכך נמוך. ישראל יכולה לתרום לכך באופן מאוד צנוע על ידי הימנעות מהתבטאויות בנושא. התמיכה הבוטה שהעניק ראש הממשלה אהוד אולמרט למדיניות הנשיא בביקורו האחרון בווינגטון הזיקה הן לישראל והן לבוש. עדיף לא לחזק את החשד שמדיניות הממשל בעיראק מונעת גם (שלא לומר בעיקר) מתמיכתו בישראל.

לו המלצת בייקר-המילטון ליוזמה דיפלומטית רבת מסלולים (מול איראן ומול סוריה ומול הרשות הפלסטינית הכוללת את החמאס) היתה מתקבלת, היתה לכך משמעות מרחיקת לכת לישראל. מכיוון שלא זה המצב, אין לממשלת ישראל על פי מדיניותה הנוכחית, סיבה לדאגה.¹⁰

ההסברה הישראלית צריכה לשדר את המסר שישראל שואפת להתקדם מדינית במסלול הפלסטיני, אולם אין לקשור זאת לסוגיית עיראק בצורה שתערער את מדיניות הבידוד כלפי החמאס. ברם, אם בעיית החמאס תטופל בצורה כלשהי שתניע את התהליך המדיני, יש להניח שהאמריקאים יצפו

הערות

1. http://www.nytimes.com/2006/12/15/world/middleeast/15syria.html?_r=1&oref=slogin
 2. יש לציין שראשי הממשל ממשיכים לדבר על הפצת דמוקרטיה, אולם מאז תחילת 2006 הפסיקו ללחוץ בכיוון זה (למשל על מצרים וערב הסעודית).
 3. *The National Interest* 85 (September-October 2006), 36-40.
 4. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/12/12/AR2006121200278.html>
 5. בקבוצת "לצאת מעיראק" חברים כמעט שליש מהסיעה הדמוקרטית בבית הנבחרים.
 6. http://www.nytimes.com/2006/12/10/us/politics/10elect.html?_r=1&ref=politics&oref=slogin
 7. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/12/09/AR2006120900443.html>
 8. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/12/11/AR2006121100508.html>
 9. http://www.cfr.org/publication/12214/twotrack_diplomacy_on_iran.html?breadcrumb=%2F
 10. http://www.cfr.org/publication/12199/which_way_forward_on_iraq.html?breadcrumb=%2Findex
 10. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/12/06/AR2006120602235.html>
- יתכן שמדיניותה של ממשלת ישראל השוללת מגעים עם איראן וסוריה בטרם הללו 'חזרו בתשובה' ועם הרשות הפלסטינית בטרם הפך החמאס את עורו, והתואמת את הקו של ממשל בוש, אינה טובה למדינת ישראל. ברם, לא זה המקום להרחיב בנושא.
- מישראל לנקוט גם בצעדים אשר לא יהיו לרוחה (פירוק מאחזים, הקפאת בניה בהתנחלויות, אולי גמישות יתר בהגדרת "פירוק ארגוני טרור"). זאת, בין השאר בגלל ההקשר העיראקי והאזורי, ברוח בייקר-המילטון. תמיכתה של ארצות הברית בישראל גובה ממנה מחיר דיפלומטי כבד בעולם הערבי, מחיר שאפילו בוש לא יסכים להמשיך לשאת אם הצד הפלסטיני יפרד מסרבנותו.
- בקשר לאיראן, למרות שהנשיא דחה וידחה את הגישה המתונה יותר עליה המליצה הוועדה, מצבה של ישראל כעת ככל הנראה פחות טוב. עד כה הפגינו הרפובליקנים תקיפות רבה יותר, ולכן גישה דמוקרטית לא תתרום למסר של נחישות הנחוץ לשכנע את איראן לשנות את דרכה (אם ניתן בכלל). משמעותית יותר היא החלפתו של רמספלד הנצי בגייטס המתון. הראשון מעולם לא התבטא בפומבי לגבי תקיפה באיראן. גייטס, לעומת זאת, פרסם ב-2004 מסמך של המועצה ליחסי חוץ, המתמקד בקשיים של מבצע צבאי כזה, כולל בבעיות שמבצע ישראלי יגרום לארצות הברית. אם וכאשר יגיע מועד לתקיפה צבאית באיראן, עדיף היה רמספלד לצידו של הנשיא מאשר גייטס. בהנחה שנשיא אמריקאי תקיף ביחס לסכנות במזרח התיכון עדיף לישראל, היחלשותו של הנשיא בקונגרס ובציבור איננה מבשרת טובות.